

УДК 025.4(477)(091)

Олег Сербін,
старший науковий співробітник НБУВ,
кандидат історичних наук

Систематизація в добу Київської Русі: аналітичний погляд крізь об'єкти каталогізаційної мотивації

У статті представлено Ізборник Святослава (1073) як каталогізаційну основу та класифікаційний механізм фонду бібліотеки Ярослава Мудрого. Досліджено структуру та особливості нумерації розділів з позиції систематизаційного бачення організації інформації. Подано теоретичне обґрунтування основних сентенцій та висновків як результат аналітичного огляду цього видання.

Ключові слова: систематизація, каталогізація, класифікація, Ізборник Святослава, бібліотека Ярослава Мудрого, індекс.

Розвиток систематизації інформації нерозривно пов'язаний із розвитком об'єктів цієї систематизації. З одного боку, систематизація стає суб'єктом того масиву інформації, впорядкувати який вона покликана. З іншого, розуміння потреби в систематизації формується внаслідок потреби в ній, яка, в свою чергу, продиктована наявністю того, що власне потрібно систематизувати. Виходить, що систематизація залежна від інформації, в аспекті того, що інформація має потребу в систематизації задля окреслення рис інформаційного наповнення збирання даних. Тому в будь-якому разі, говорячи про розвиток систематизації, варто акцентувати увагу на першоджерелах. Прослідковуючи та досліджуючи історію розвитку систематизації документів, у першу чергу, необхідно говорити про ті літературні пам'ятки, які характеризують відображення спроб систематизації інформації. У тематичних рамках пропонованого дослідження цілком очевидною є потреба у вивченні такої книжкової пам'ятки, яка своєю змістовністю освітлює питання каталогізації конкретної книгозбірні та відображає стан класифікації наук, що була формальним поштовхом та підґрунтям розвитку систематизації інформації.

З огляду на сказане, під кутом систематизаційного бачення було б оптимальним проаналізувати каталогізаційну основу та класифікаційний механізм¹ бібліотеки Ярослава Мудрого (далі — Бібліотека), як такої, що була першою великою бібліотекою, книгозбирання в якій здійснювалось на державному рівні. Тобто це була фактично перша бібліотека, яка була сформована (і формувалась) для здійснення просвітницької місії [11, с. 220]. Чому це важливо розуміти? Насамперед розуміння означеного факту нам диктує бачення такої бібліотеки не просто як архіву інформації, а як кумулятора знань і, більше того, знань, упорядкованих у відповідності до їх же змістовності. А те, що це перша державна києво-руська бібліотека [11, с. 219], ще більше стимулює вітчизняних учених досліджувати всі аспекти її існування. Але варто ще раз наголосити, що тематична дефініція нашого дослідження, зумовлена компетенцією саме в цьому аспекті наукових звершень, вказує на вивчення процесів систематизації та механізм класифікації інформації в цій бібліотеці. Більше того, аналіз літератури щодо заявленої тематики дав змогу виявити деякі конкретизуючі факти в аспекті

спрямування дослідницьких ініціатив у напрямі вивчення систематизаційної складової означеної книгозбірні. Так, на сьогодні ми можемо оперувати результатами досліджень та висновками низки вчених, котрі в своїх працях так чи інакше говорять про відповідність каталожного наповнення Бібліотеки змісту Ізборника Святослава 1073 р. (далі — Ізборник²). Серед них цікавим і доцільним, на наш погляд, є твердження Л. Жуковської про те, що "зміст Ізборника Святослава 1073 р. є серед іншого відображенням не тільки відомої тоді літератури та її авторів, а й складу Бібліотеки, що існувала при Софіївському соборі в Києві" [3, с. 33]. Підтвердженням цього є висновок М. Пешак про те, що "Ізборник, за свідченням "Похвали"³, написаний на матеріалах великокнязівської бібліотеки, що була зібранням "многочестьных бжествѣньныхъ книгъ всѣхъ", якими великий князь усі "своя полата испольнь" [12, с. 33]. Таким чином, провівши дослідження змісту Ізборника, ми тим самим зможемо сформулювати і сформулювати ту каталогізаційну основу і систематизаційний механізм⁴, що мав місце в книгозбірні Софіївського собору. Принагідно варто ще раз зауважити: ми не ставимо перед собою за мету визначити типологію літератури Ізборника чи дослідити особливості його бібліографічної складової. Відомо й абсолютно зрозуміло, що над розв'язанням такого роду питань працювали, працюють і будуть працювати як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Питання ж систематизаційної складової шляхом визначення класифікаційної основи організації інформації в рамках Ізборника, як осередку фіксування каталогізаційних елементів Бібліотеки, є не менш актуальним і, на наше глибоке переконання, було б доцільно його розкрити у пропонованій публікації.

З огляду на сказане, об'єктом нашої уваги є систематизаційний аспект організації Бібліотеки крізь призму класифікаційного механізму Ізборника, а предметом — дослідження історії та аналіз класифікаційного механізму Ізборника щодо організації каталогу Бібліотеки. Мета публікації — виявлення, аналіз та визначення систематизаційних основ та

¹ Класифікаційний механізм — система організації класів певного інформаційного осередку (прим. авт.).

² Ізборник, -а, ч., літ., іст. У Київській Русі — рукописний збірник статей та уривків, вибраних із різних книжок. Ізборник Святослава [1, с. 489].

³ Мається на увазі текст, поданий на початку Ізборника (прим. авт.).

⁴ Систематизаційний механізм — один або більше класифікаційних механізмів, у відповідності до змістовності яких здійснюється систематизація інформації (прим. авт.).

класифікаційних механізмів упорядкування інформації в Ізборнику в аспекті висвітлення каталогу Бібліотеки, як таких, що були сформовані у світлі розвитку класифікації наук та фактично стали підґрунтям для окреслення тенденцій бібліотечної систематизації.

Перш ніж зосередити увагу на детальному вивченні класифікаційної основи Бібліотеки, варто нагадати, що це був "...інформаційний, духовний комплекс, давня книгозбірня, суміщена з архівом, сховищем державних документів, скрипторієм, школою, навіть музеєм, збіркою цінних речей" [17, с. 334]. Як уже зазначалося, це була перша державна бібліотека (у дійсності великокнязівська), і тому можна припустити, що фонд її був не тільки багатим щодо представлення значної кількості видань, а й універсальним за змістом. Фактично це пояснюється підходами щодо наповнення книгозбірні Ярослава Мудрого, котра була осередком кумуляції книг як носіїв знань у Київській Русі. Відомо, що Ярослав Мудрий дуже любив книги і позиціонував їх як джерело науки і освіти [2, с. 188], практикуючи освіту в усіх куточках великої Київської держави шляхом направлення освічених священнослужителів у малограмотні місцини. "За Ярослава Мудрого державу було поділено на 17 єпархій. Їх потрібно було забезпечувати богослужбовою літературою. Керувати цим могли тільки з головної метрополії, що знаходилась в Київській Софії" [16, с. 25]. Таким чином, видно, як ґрунтовно Ярослав Мудрий підходив до реалізації свого задуму щодо висвітлення ролі книги та створення Бібліотеки. Фактично він був фундатором такого центру науки, культури і освіти у великій державі Київська Русь. Після Ярослава, як відомо, князував його старший син Ізяслав. До сьогодні в "...історичних писемних пам'ятках поки що не вдалося відшукати прямого повідомлення про Ізяславове ставлення до заснованої батьком бібліотеки. Проте, коли на Київській великокнязівській престол прийшов третій син Ярослава Мудрого — Святослав, знову з'явилося повідомлення про бібліотеку, але тепер уже не в "Пов'істи времяныхъ лѣтъ", а в Збірнику Святослава 1073 р. [11, с. 223]. Ми можемо констатувати те, що Бібліотека була об'єктом зацікавленості не одного покоління князів руських і що в Ізборнику є відомості про Святослава — третього князя, на честь якого книга і названа.

З позиції даних, отриманих у ході проведеного раніше дослідження "Таблиці..." Каллімаха: бібліотечна систематизація крізь призму класифікації наук" [13], одразу виникає відчуття наявності певної паралельності даних двох досліджень. Річ у тім, що в процесі аналізу та вивчення "Таблиць..." Каллімаха, було розглянуто історію створення Александрійської бібліотеки, досліджено еволюцію її розвитку і, що характерно, встановлено та простежено роль династії Птолемеїв в означеному процесі. Фактично аналогію ми спостерігаємо в п'яти позиціях, а саме:

1. Великокнязівська бібліотека Ярослава Мудрого — духовний, культурний та освітянський центр Київської Русі; Александрійська бібліотека входила до складу Мусейону — наукового, культурного та освітнього центру тогочасного Єгипту.

2. Ярослав Мудрий — князь Київської Русі, засновник Бібліотеки та Птолемей I — цар Єгипту, фундатор Александрії та засновник Александрійської бібліотеки.

3. Ізяслав — син Ярослава Мудрого, князь Київської Русі, ставлення якого до Бібліотеки не встановлено, та Філадельф (Птолемей II) — син Птолемея I, цар Єгипту в 285—246 рр. до н. е., стосунок якого до Александрійської бібліотеки характеризується тільки відомостями про те, що при Птолемей Філадельфі книгозбірня нараховувала майже п'ятсот тисяч примірників, а двісті п'ятдесят років потому

їхня кількість зросла до семисот тисяч [8, с. 175], та про Птолемея III як про послідовника Птолемея II.

4. Святослав — князь Київської Русі, що правив після Ізяслава, також син Ярослава Мудрого, з ім'ям якого пов'язаний не тільки розвиток Бібліотеки, а й створення Ізборника, та Евергет (Птолемей III), з ім'ям якого також пов'язують розвиток Александрійської бібліотеки до рівня виникнення потреби створення "Таблиць..." Каллімаха.

5. Ізборник Святослава 1073 року, в якому було відображено склад Бібліотеки Ярослава Мудрого, що існувала при Софіївському соборі в Києві, та "Таблиці..." Каллімаха, формування яких здійснювалось у відповідності до змісту тієї літератури, що надходила до книгозбірні Мусейону.

Провівши таку аналогію, неважко зорієнтуватись і в питаннях щодо відповідності певних рис змісту названих книг саме в аспекті наявності інформації, яка відображає каталогізаційне наповнення книгозбірень. У своїх сентенціях щодо бачення таких аналогій М. Пещак як доказ наводить слова з "Похвали": "...не вірою був подібний Святослав на Птолемея, а тим, що зібрав багато "божественныхъ кнѣгъ имиже и свои полаты" переповнив" [11, с. 222, 223]. Ці слова свідчать про те, що Святослава вже тоді порівнювали з представником династії Птолемеїв. Але в аспекті тематики нашого дослідження не це так важливо. Найголовніший висновок з цього всього можна зробити такий. Через те, що подібні порівняння мають місце і, більше того, це не просто порівняння, а певною мірою відповідності; через те, що названі відповідності підтверджені документально (мається на увазі наведені вище цитати з Ізборника); через те, що на сьогодні відомо про існування декількох грецьких рукописів X ст., зі змістом яких, в основному, збігається зміст Ізборника, і таким чином, можна зробити висновок про відповідність Ізборника грецькому збірнику, створеному в Візантії в IX або на початку X ст. [7, с. 9]; через те, що в тексті Ізборника є статті, в яких викладено аристотелівські філософські категорії та які мають назви, що вказують на це (зокрема "Из Стагириева" [5, арк. 71а]), можна констатувати можливість розкриття наявності певного переліку знань, який відображав би змістовність наповнення фонду Бібліотеки. Зрештою, можна говорити про наявність однакових рис організації знань, як в Александрійській бібліотеці, так і в бібліотеці Ярослава Мудрого. Адже грецькі книги та інформаційні дані в них давали загальне уявлення та розуміння стану речей щодо аспектів організації знань у світлі аристотелівських філософських категорій. Інша справа, що, враховуючи християнську ідеологію тогочасного князівства Київського, не є беззаперечним факт прийняття тих сентенцій старогрецького мислителя, що були доступними з перекладених грецьких книг. Але цей факт, в свою чергу, абсолютно не заперечує можливість сприйняття мислителями Київської Русі певних організаційних принципів систематизації знань, висвітлених у класифікації наук Арістотеля.

Як відомо, оригінальність та унікальність класифікації Арістотеля зумовлена акцентуванням уваги і своєрідним баченням старогрецьким мислителем сутності як такої. У його класифікації можна спостерігати виокремлення розділів Фізика та Метафізика. Враховуючи той факт, що Метафізика Арістотеля є не що інше як Перша філософія, то, іншими словами, поняття сутності дає змогу різнонаправити акценти наукових досліджень, себто розмежувати знання "у відповідності з...". Так, Фізика Арістотеля вивчає тілесну, самостійну сутність, що змінюється; Математика — нерухому, вічну, але існуючу несамостійно сутність; Перша філософія — нерухому і самостійну сутність. Теоретична філософія Арістотеля, що спрямована на визначення найвищого блага — ідеального буття, саме своєю складовою, вираженою Мета-

фізикою, розрізняє сутність у чистому вигляді, тобто сутність ідейну, сутність пізнання [14, с. 39]. Більше того, фактично за Арістотелем [19, с. 72] сутність являє собою ту категорію, що означає існування сама по собі. Це та категорія, що виражає не просто існування, а існування у самій собі. Таку сутність аж ніяк не можна плутати з суцільним, адже сутність — це тільки складова суцільного. Іншою складовою суцільного є випадкове, акцидентальне. Таке тлумачення сутності як філософської категорії Арістотеля дуже важливе і потрібне в рамках пропонованого дослідження з огляду на все ту ж відповідність змістовності Ізборника щодо грецького збірника. Адже сутність, за словами А. Камчатнова, характеризується в Ізборнику шляхом її протиставлення акциденту, тому дослідник наводить таку цитату з нього: "Сутність є річчю самодостатньою, що не потребує у своєму існуванні чогось стороннього, тобто існуючою в собі, а не в іншому, як випадкове" [6, с. 70]. Це ще раз підтверджує те припущення, що основні філософські категорії Арістотеля та його принципи класифікації наук дійсно були відомі мислителям Київської Русі X ст., а це, в свою чергу, цілком ймовірно могло вплинути на формування систематизаційного механізму організації і, що головне, класифікації інформації в Софійській книгозбірні. Про особливості такої класифікації можна говорити, провівши аналітичний огляд структури Ізборника.

На перший погляд, може виникнути питання стосовно адекватності твердження про наявність класифікаційної компоненти у структурі Ізборника. Дійсно, вчені, які досліджували Ізборник раніше з різних точок зору (типологічний, філологічний, мистецтвознавчий, бібліографічний та інші аспекти), не раз ставили запитання: "...чи не нагадує така структура Збірника якусь тематичну класифікацію в бібліотечній справі?" [11, с. 226]. Відповідь одна — нагадує. Формування такої відповіді продиктовано, в першу чергу, формою самого запитання. На наш погляд, у цьому випадку потрібно говорити не просто про нагадування, схожість, подібність, а варто зазначити наявність чи відсутність рис класифікаційної організації інформації в конкретному випадку. Коли йдеться про наявність, значення та функцію певної класифікації, спочатку треба аргументувати таку наявність, а потім і значення, і функцію. Тому в нашому дослідженні варто зосередитись саме на виявленні та визначенні класифікаційних основ в Ізборнику не з позиції розкриття якоїсь систематизаційної змістовності, а насамперед з точки зору представлення тих тенденціальних рис формування класифікаційного ядра організації інформації, які б несли в собі зміст саме утворення індексної вираженості всієї структури, а не певного розділу чи відділу. Як наслідок, виникає першочергова необхідність подання основного ряду такої класифікації задля представлення візуалізаційного аспекту вираженості останньої. Іншими словами, потрібно сформулювати основоважність як відправну точку аналізу структури класифікації. Через те, що специфіка такого аналізу полягає саме у визначенні класифікаційних рис інформаційного переліку і потрібно виявити та розглянути "індекс" як нотаційне відображення певного класу, звертаємо увагу на те, що предметизаційне вираження тієї чи іншої рубрики нас цікавить тільки з огляду наявності висвітлення її певним індексом. З огляду на зазначене, назви рубрик, що будуть подані далі, представлятимуть результат попередніх філологічних досліджень [4, с. 41—57]. Адже у цьому конкретному випадку йдеться не про лінгвістичне вираження тих слів, набір яких формує назви рубрик, а про семантичне подання індексу та семіотичне вираження всієї класифікаційної системи, тобто нас цікавить так би мовити "синтаксис" класу.

Основний ряд класифікаційного переліку виглядатиме так:

Таблиця 1

Основний ряд класифікації в Ізборнику Святослава 1073 р.

Індекс	Назва рубрики
	Сборник из многих отцѣв. Толкования о непонятных словах в Евангелии и Апостоле, и иных книгах, вкратце изложенные на пам'ять и на готовый ответ
~ а	Святого Василия. Из того, которое "На Евномия": "О Святом духе". Господи, благослови, отче!
~ в	Святого Кирилла Александрийского. Из того, которое "К Иеремии": "О святой троице"
~ г	Исид[ора]
~ д	Иустина философа. О том, которое "О правой вере"
~ е	Из того "Как вселилось слово и во что". Разве есть вселение
~ с	Как малое тело [мельчайшее] может непознано быть [которое взял господь], ибо бог везде есть [вездесущ]?
~ з	Нисского. Из "Оглашения"
~ и	Златоустого, которое "К коринфиом"
~ о	Михаила Синкела Иерусалимского. "Написание о правой вере"
~ і	О святых и всемирных [вселенских] шести соборах. От Христа даже и до первого собора 318 лет было. 2-й
~ к	Соломон[ово]
~ л	Из апостольских заповедей
~ м	Златоустого. Из "Восходящих"
~ н	Кирилла Иерусалимского. Из "Учений"
~ з	И за этим немного [Малыи — ?]
~ о	Златоустого. Из того, которое "О притче смоковничной"
~ п	Теологово
~ с	Из "Лествицы"
~ р	Феодорово. Из "Врачевных"
~ с	Вопрос. Разве всё зло, сколько творят нам народы, по повилению божию творят? Ответ

У табл. 1. представлено основний ряд, який складається з однозначних індексів, що дає право говорити про цей ряд як основний ряд класифікації. До його складу, таким чином, увійшли лише ті рубрики, індексне вираження яких являє собою тільки один символ. З цього моменту можна говорити про початки окреслення класифікаційності переліку рубрик (назв розділів) в Ізборнику. Справа в тому, що двозначні індекси починаються вже з перших десятків. А от тризначні починаються тільки тоді, коли рахунок рубрик переходить межу 111 і більше. Про що це говорить? Це вказує на те, що весь перелік, представлений у Ізборнику, побу-

дований відповідно до кратності десяти. Адже і літера "і" — "и/ижеи", і літера "р" — "рыци", і літера "с" — "слово" — всі вони кратні десяти. А рахунок рубрик здійснюється у межах десятків. Розглянемо один з класів, виокремивши його із загалу індексаційного переліку (табл. 2).

Таблиця 2

Клас "П" у класифікації Ізборника Святослава 1073 р.

Індекс	Назва рубрики	Цифровий відповідник
п	Теологово	80
па	Последнее. Из того, которое "От Иоанна"	81
пв	Его же. О том, которое "К коринфиом"	82
пг	Его же. Из того, которое "О пятидесятом псалме"	83
пд	Его же. Из того, которое "К ефесиом"	84
пе	Его же, которое "От Иоанна"	85
пс	Его же, которое "О степенных"	86
пз	Из апостольских заповедей	87
пи	Кириллово. Из того, которое "Душа всякой плоти"	88
по	Максимово. Из "Главизн"	89

Таким чином, ми бачимо, що в межах одного класу здійснюється перелік від 1 до 9 (від "а" до "е"). Рубрика з індексом "п" є узагальнюючою для всіх інших у межах означеного класу "П". Тож можна говорити, про рубрику "п", цифровим відповідником якої є число "80", а класифікаційним відповідником є число "0". Фактично ми прослідковуємо весь класифікаційний ряд від "0" до "9", що, в свою чергу, нам вказує на десятковість такого класу.

З позиції бачення того, що весь перелік рубрик в Ізборнику поділено на подібні, як у табл. 2, класи, також кратні десяти, можна зробити висновок, що структурно в аспекті подання кодів класів ми маємо справу з принципом десятковості побудови класифікації. Більше того, про наявність класифікаційної основи у структурній побудові переліку рубрик Ізборника свідчить той факт, що ця структура виражена саме класами, а не розділами, поділами тощо. А всі літери алфавіту з титлами [15, с. 96] є не що інше як коди класів. Такі коди класів, що виражені літерами, а несуть в собі інформацію кількісну, тобто представляють цифри, важко віднести до якогось із видів нотації. З одного боку, це і не літерна нотація в чистому вигляді, а з іншого — і не просто цифрова. Але особливість ситуації в тому, що це і не літерно-цифрова нотація у тому розумінні, в якому ми сприймаємо це поняття сьогодні, тобто змішана нотація, де для представлення понять використовують як основні символи букви і цифри. На нашу думку, в цьому випадку варто говорити про десяткову нотацію з літерним вираженням її елементів-символів, оскільки десяткова нотація — це цифрова нотація, в якій для представлення понять як основні символи використовують цифри 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 [9, с. 4, 5], всі перераховані цифри виражені відповідними літерами з титлами.

Як видно з табл. 1, така сама ситуація й щодо загальної картини структурного виконання переліку Ізборника, тобто щодо основного ряду класифікації. Цілком зрозуміло, що на літері "р" — "рыци" старослов'янський алфавіт не закінчується [18], а нараховує більше тридцяти літер. Дев'ять основних класів і один без коду класу — становлять у сумі десять класів. Незважаючи на відсутність нотації найпершого

класу, він був поданий у табл. 1 з метою демонстрації його належності цифровому відповіднику "0". Зважаючи на це і, як було продемонстровано у табл. 2, організація класів підпорядкована десятковості. Це ще раз підтверджує той факт, що в цьому випадку організація інформації була здійснена та набула рис мнемонічності, системності, універсальності, а це — основні класифікаційні принципи. Саме на універсальності змісту Ізборника акцентують увагу дослідники, повідомляючи про його "енциклопедичність" [12, с. 34]. Враховуючи те, що *енциклопедичність* — це охоплення багатьох галузей знань, всебічність, а *універсальність* класифікації передбачає відбиття всіх галузей і типів знання в їхньому взаємозв'язку; можливість застосування різних видів інформаційно-пошукових систем; можливість систематизації фондів документів різних видів, то очевидно, що цей класифікаційний принцип притаманний Ізборнику.

Характерною особливістю розглядуваного кодексу є також і той факт, що він складається з двох томів. І в першому, і в другому зберігається принцип десятковості організації класів. Щоправда, варто відзначити різницю кількості класів і відповідних їм рубрик. Так, перший том закінчується на рубриці "рд" класу "р", а другий том — аж на рубриці "рсд" того самого класу. Це вмотивовано тим, що в першому томі класу "с" можна спостерігати наявність після рубрики "сs" (відповідник — число 206) рубрику "оз" (відповідник — число 77). Тобто одразу на 130 позицій у першому томі менше, ніж у другому. Якщо ж додати відсутні сто тридцять позицій, то матимемо в першому томі 234 рубрики, зокрема останню рубрику "сld". Таким чином, враховуючи те, що другий том закінчується на рубриці "рсд", а перший — на рубриці "сld", то відповідно в першому томі на сорок рубрик менше. Звертаємо увагу, що ця обставина вказує на десятковість класифікаційного принципу, адже і кількість відповідних рубрик у першому томі кратна десяти (130), і різниця між кількістю рубрик в обох томах теж кратна десяти (40).

В аспекті розгляду Ізборника як двотомного видання не можна обійти увагою і той факт, що зошити, які складають ці томи, теж мають своєрідну нумерацію. Аналітичний огляд структури Ізборника дає змогу зробити висновок, що розміщення матеріалів у кожному з розділів та й сама нумерація цих зошитів не дає підстави говорити про якусь логічність такої організації інформації. Сама нумерація зошитів наскрізна — вона єдина для першого і другого томів. Більше того, зустрічаються випадки алогічності щодо постулатів систематизації інформації. Так, у томі другому в класі "р" містяться одразу чотири(!) рубрики з індексами "рл". У свою чергу, як і клас "р", так і відповідно рубрики "рл" містяться одразу в двох зошитах "ки" та "ке". Зустрічаються також випадки з плутаниною у виконанні трізначних індексів, коли замість потрібного "ріи" (118) проставлено індекс "ри" (?). З сьогоденної позиції утворення коду класу це не принципова, але все-таки неточність. Зрештою, описані факти жодним чином не впливають на читабельність структурності організації інформації в Ізборнику.

Окреслюючи *висновки* нашого дослідження, можна констатувати, що Ізборник представляє логічно складену класифікаційну організацію інформації. Принцип десятковості, визначений нами в результаті аналізу, говорить про наявність певного класифікаційного стрижня, відображеного у вигляді основного ряду. Враховуючи те, що, як було зазначено на початку дослідження, зміст Ізборника відображає склад каталогізаційної організації Бібліотеки, "інформаційного ядра бібліотеки" [10, с. 6], про структурну змістовність аналізованого видання можна говорити як про *класифікаційне ядро* Бібліотеки — серединну глибинність, зосереджену суть організації каталогу відповідно до певних класифікаційних принципів.

Що ж до історії створення і розвитку Бібліотеки та Ізборника цікавими є результати продовження очевидного ряду аналогій щодо династії Птолемеїв та родини Ярослава Мудрого. Цей факт дав підстави говорити про низку факторів, які характеризують структурну змістовність Ізборника як результат розуміння та бачення мислителями Київської Русі, систематизаційних підходів, притаманних закордонним (зокрема старогрецьким) упорядникам подібних збірників. А через те, що серед матеріалів Ізборника є й твори Арістотеля та висвітлення його філософських категорій, можна допустити певний їхній вплив на розвиток організації знань на теренах Київської Русі з огляду на те, що свого часу основні ідеї і систематизаційні підходи Арістотеля лягли в основу "Таблиць..." Каллімаха, а вони, в свою чергу, відображали основний фонд Александрийської бібліотеки, аналогію між якою та Бібліотекою ми уже наводили.

Підсумовуючи викладене, необхідно відзначити, що, незважаючи на панування християнської ідеології в Київській Русі, наявність, так би мовити, теологізації підходів до організації освіти й науки, цікавим та дивним є те, що структура Ізборника виконана у відповідності до десятиквості дробів — всі класи кратні десяти, а в цих класах по десять рубрик. Це фактично десятковий, або ж децимальний принцип класифікації інформації, який був теоретично означений тільки через багато століть потому. Тобто у плані розгляду та визначення каталогізаційної основи Бібліотеки та Ізборника як систематизаційного механізму останньої у результаті проведеного дослідження можна назвати Ізборник Святослава (1073) класифікаційним ядром каталогізаційної організації Бібліотеки Ярослава Мудрого.

Список використаної літератури

1. *Великий* тлумачний словник сучасної української мови : 170 000 / В. Т. Бусел (уклад., голов. ред.). — К. ; Ірпінь : Перун, 2003. — 1427 с.
2. *Горбаченко Т. Г.* Вплив християнства на становлення писемної культури Русі-України : релігієзнавчо-філософський аспект / Т. Г. Горбаченко. — К. : Академія, 2001. — 272 с.
3. *Жуковская Л. П.* Древние книги и писатели в Изборнике Святослава 1073 года / Л. П. Жуковская // Изборник Святослава 1073 года : науч. аппарат факс. изд. — М., 1983. — С. 31—40.
4. *Жуковская Л. П.* Подстрочный перевод названий глав и пагинация Изборника Святослава / Л. П. Жуковская, Л. М. Костюхина, Э. В. Шульгина // Изборник Святослава 1073 года : науч. аппарат факс. изд. — М., 1983. — С. 41—57.
5. *Изборник* Святослава 1073 года. — Факс. изд. — М. : Книга, 1983. — 266 л.
6. *Камчатнов А. М.* Философская терминология Изборника Святослава 1073 года и ее перевод / А. М. Камчатнов // Древнерусский литературный язык в его отношении к старославянскому / отв. ред. Л. П. Жуковская. — М., 1987. — С. 64—73.
7. *Левочкин И. В.* Изборник Святослава 1073 года — памятник древнерусской культуры / И. В. Левочкин // Изборник Святослава 1073 года : науч. аппарат факс. изд. — М., 1983. — С. 9—15.
8. *Малеин А.* Библиография в древней Греции. Таблицы Калимаха / А. Малеин // Библиография. — 1892. — № 4/5. — С. 173—182.
9. *Нотация.* Индексация // Информационно-поисковые языки. Термины и определения : ГОСТ 7.74—96. — Минск, 1997. — С. 4—6.
10. *Онищенко О.* Каталоги — інформаційне ядро бібліотек : роль і значення в період комп'ютеризації / О. Онищенко // Бібліотечний вісник. — 1997. — № 6. — С. 6—7.
11. *Пещак М. М.* Бібліотека Ярослава Мудрого й зародження в ній бібліографічного опису / М. М. Пещак // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. — 1999. — Вип 2. — С. 219—226.
12. *Пещак М. М.* Перша східнослов'янська енциклопедія / М. М. Пещак // Бібліотечний вісник. — 1996. — № 2. — С. 32—35.
13. *Сербін О.* "Таблиці..." Каллімаха: бібліотечна систематизація крізь призму класифікації наук / О. Сербін // Бібліотечний вісник. — 2009. — № 5. — С. 30—34.
14. *Сербін О.* Класифікаційна система наук Арістотеля : аналіз дуалістичного генезису старогрецького мислителя / Олег Сербін // Вісник Книжкової палати. — 2009. — № 3. — С. 39—43.
15. *Симонов Р.* Древнерусский буквенно-цифровой алфавит XIII века / Р. Симонов // Древняя Русь. Вопросы медиевистики. — 2003. — № 3. — С. 95—98.
16. *Солонська Н.* Бібліотека Ярослава Мудрого як артефакт збереження та використання документальної пам'яті християнства / Наталія Солонська // Вісник Книжкової палати. — 2008. — № 10. — С. 23—29.
17. *Солонська Н. Г.* Автори книг бібліотеки Ярослава Мудрого : біогр. матеріали / Н. Г. Солонська // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. — 2001. — Вип. 7. — С. 333—383.
18. *Старославянская азбука* // Википедия : свободная энциклопедия. — Режим доступа: [http://ru.wikipedia.org/wiki/Старославянская азбука](http://ru.wikipedia.org/wiki/Старославянская_азбука). — Загл. с экрана.
19. *Чанышев А. Н.* Аристотель / А. Н. Чанышев. — 2-е изд., доп. — М. : Мысль, 1987. — 221 с.

В статтю представлено Ізборник Святослава (1073) як каталогізаційну основу та класифікаційний механізм фонду бібліотеки Ярослава Мудрого. Досліджено структуру та особливості нумерації розділів з позиції систематизаційного видіння організації інформації. Представлено теоретичне обґрунтування основних сентенцій і висновків як результат аналітичного обзора даного видання.

The "Izbornik of Svyatoslav" (1073) as cataloging basis and the classification mechanism of the fund of Yaroslav the Wise's library is represented in the article. The structure and special features of the numeration of parts from the position of systematization vision of the organization of information are investigated. The theoretical substantiation of basic maxims and conclusions as the result of the instant analysis of "Izbornik of Svyatoslav" is represented.

Надійшла в редакцію 10 грудня 2010 року